

جنرل دکنور عبدالحکیم ہلالی

پنستوٹی بریڈ فونیمیلی الفبی
لاسنوڈ

پنستوٹولہ

۱۳۵۵

چمر نوال دکتور عبدالحکیم ہلالی

دِ پستو تُولنی دِ خوں مِکی الغبی

لار بند

دِ پستو تُولنہ - دِ پوہنی خانگہ

مہتمم : محمد شیرین سنگری
دِ پستو تُولنی دِ خوں نو پلہ پرسی لہ "۲۱۷"

نښاغلی محمد داؤد د افغانستان د دولت رئیس او صدراعظم

پښتو ژبې ځانګړتیاوې

د (نظريسي پر بنسټ) فونیکس تر څېړلو وروسته ، پښتو ټولنې تصمیم
 چې د (پښتو په نظريسي) فونیکس هم د چاپ د پاره تیار کړي . د دې د پاره
 چې لوستونکي په لفظ کې مشکلات ونه درسي لازمه د ګڼل شوه چې لفظ په فونیک
 تورو ویکل شي . د فونیک phonemic تورو د ټاکلو د پاره پښتو ټولنې د ژبو څانګو
 او علمي کونسلونو په ګټه ټوټه بلنه درکړه چې فونیک توري تعین او ثبت کړي .
 د تورو له ټاکلو نه پس ، د ژبو څانګو لومړی مدیر خیر نوال د ځانګړتیاوې د ټاکلو
 د لفظ په درکړه شوه چې په دې باره کې یو مفصله علمي سینه ویکي .
 څرګه چې د فونیک تورو په باب علمي کمېټې فیصله دروي پر لږ څه ځانګړتیاوې
 هیله چې د ګډوډۍ د مخنیوي د پاره پخپل سره لیکل شوي د دې پر لږې حرکت وکړي .
 دا هم باید وویل شي چې غږ لارښود لوازمو لکه د میک اریډج لري . په لاتیني تورو باندې
 د پښتو د میک اریډولو په برخه کې بې ځېنو تفصیلاتو څښتنګی او یا نور د ملخو ټولنه مخې
 د دولت له خوا ځانګړې تصمیمونه شوي او یا غږ پر لږه تصمیم شوي .

خیر نوال محمد صدیق زوی
 د پښتو ټولنې رئیس

فهرست

عنوان

فخ

لومړۍ برخه

- ۱ - سريزه ۱
- ۲ - د پښتون ژغورنې منلې سوې فونيمیکه الفبې ۸
- ۳ - د فونيمیکې الفبې احتياطي توري ۱۱
- ۴ - فونيمیکه الفبې او دخپلې غرنۍ کلمې ۱۳
- ۵ - د پښتون ژغورنې بشپړه فونيمیکه الفبې ۲۲

دوهمه برخه

- ۶ - دکوhestان شفق (پېنول) ۲۷
- ۷ - لنډۍ ۳۳
- ۸ - خومره به سبه وي (الفت) ۳۵
- ۹ - لنډۍ ۳۸
- ۱۰ - سپونۍ (پېنول) ۴۰
- ۱۱ - لنډۍ ۴۴
- ۱۲ - ساقي (اجمل خټک) ۴۹
- ۱۳ - سپونۍ (لایق) ۴۸
- ۱۴ - محشر (عبدالباري تهماني) ۵۱

دكتور عبدالحكيم هلالى
دكتاب مؤلف

DR. ABDUL HAKIM HELALI

PASHTO PHONEMIC

ALPHABET

Pashto Academy

KABUL, 1976

Government Printing House

دیرینه

پښتو ژبې نځین خصوصیتونه د اوسني معمول لیک
په مرسته په واقعي بڼه نه څرگندېږي. ددې
علت دادی چې :

(۱) د پښتو ژبې په اوسني لیک کې حینې واولونه
د کامو په حینو برخو کې کومې مشخصې علامې (ګرافیمونه)
نه لري، لکه : د { ژړل } کلمه چې د پنځو فونیمونو
(نځین واحدونو) / ž - ə - r - ə - l / څخه جوړه ده،
خو په لیک کې یوازې په درو تورو { ژ - ر - ل } سره لیکل کېږي.

(۲) په اوسني ليك كې خو مختلف فونيمونه په يو توږي سره ليكل كېږي. د پښتو ژبې د بېلو بېلو فونيمونو (بنځيزو) واحدونو) لکه: /u/، /o/ او /w/ د پان په اوسني مروج ليك كې يوازې يو توږي {و} ستر. مثالوندي په لاندې كلو كې ليدلای سئ:

کور - /kor/

سور - /sūr/

خوړل - /xwarəl/

(۳) په مروج ليك كې د /a/ او /ə/ فونيمونو د پان چي كلو په پای كې راغلي وي، يوازې يو علامه {ه} ستره لکه:

نړه - /zrə/

زړه - /zara/

پسر - /psə/

شپه - /špa/

(۴) په اوسني ليك كې كله كله د يو فونيم (بنځيز واحد) د څرگندولو د پان دوه توږي ليكل كېږي. مثال په دول، د {او په} د څرگندولو د پان دوه توږي ليكل كېږي. مثال په دول، د {او په} د څرگندولو د پان دوه توږي ليكل كېږي.

{ اوڊ } ، { اوڊ } ڪلبي چي په سر کي يي يوازي يوفونيم / o /
 دي خو په ليک کي د غږ يوفونيم په دوو توڙو { ا + و } سره ليکل
 کيږي لکه :

اوبه - / obə /

اوڙه - / oɾə /

اور - / oɾ /

په همدې ډول د پښتو ژبي د فونيمونو (ن غيږ وواحدونو)
 او ګل ځي موني (تورو) ترمنځ پوره سمون نه ليدل کيږي. قلموس
 ليکونکو د غږ د پښتو ژبي د ن غونو اوليک ترمنځ بېلتون درک کړي
 نو ځکه کړنښت يي کړي چي په قاموسونو کي د پښتو لغتونو د لوستلو
 د پاره يو ډول سيستم غوره کړي. محمد گل مومند په خپل
 قاموس (پښتو سيند - ۱۳۱۶) کي دکامو د لوستلو د پاره
 د مخففونو يو سيستم غوره کړي چي په لاندې ډول ښودل کيږي:

اخيستل - (م، مک، سامع، سا، حرم، سا)
 ارزان - (مف، سا، مف، م، سا)

د پښتو قاموس ليکونکو بيا د پښتو سيند مرکب مخففونه

لښخه ساده کړي دي . په دې قاموس کې يې دکلمو دلوستلو دپاڼه
د داسې بسيطو تورو څخه کار اخيستی چې هر توري يې دهغو
حرکتونو نايندگي کوي چې اصلاً په عربي ژبه کې معمول دي، لکه

کور (ض، ح، س)

زړه (س، ز، س)

زړه (ف، ف، س)

په خلف الـ لغات کې دکلمو دلوستلو دپاڼه د تلفظ پړخای دکلمو
سېلابين بېلوالی ښوول سوی دی او په زياتو برخو کې پر سېلابونو
حرکتونه هم ښوول سوي دي، لکه :

ايشول - (ا - ش - و ل)

ابتدا - (ا ب - ت - د ا)

په پښتو ژبه (قاموس) کې چې په پېښور کې خپرونې دکلمو
دلوستلو دپاڼه ديوه داسې ترتيب څخه کار اخيستل سوی چې په هېڅ
نامه يې نه سونوولای . ځکه چې کوم ټاکلی سيستم نه لري .
دکلمو دلوستلو دپاڼه کله د سېلابين بېلوالې څخه کار اخيستل شي
او کله بيا د مطلبونې کلمې توري په جلا جلا ډول په قوس کې

ليکل سوي او حرکتونه يې ښوول سوي دي، لکه ،
 انډول :- (انډ + وُل)
 استوگن :- (آ + س + تو + گ + ن)
 او داسی نور...

دغه ډول دلو ستلو يا د تلفظ د څرگندولو سیستمونه
 د يوې خوا د پېر ولوستونکو د پان مشکل او دبلي خول د کلمو
 تلفظ نه افاده کوي ، بلکه يوازې د کلمو د تور و حرکتونه يا د
 کلمو توري او سېلا بين بېلوالی ښيي . دغه ډول سیستمونه
 د کلمو د غږ جوړښت او د غږ غږ خصوصيت سره پوره سمون نه لري .
 دغه علت دی چې کله کله قاموس ليکونکي د سترو اشتباهاتو
 سره مخامخ سوي دي .

د پښتو ژبې په مروج لیک کې هغه کلمې چې په /a/ او
 /ə/ ختمېږي ، د واړه والو نه په یوه توري { ه } سره ليکل کېږي
 خو ځينو قاموس ليکونکو دغه د واړه والو نه چې د کلمو په پای کې
 راغلي وي د تلفظ د افادې په برخه کې ساکن بللی دي ،
 لکه :

نډه (س ز س)

نډه (ف ف س)

دغه { ه } علامه چې په پورتنیو کلمو کې راغلې ده ، ساکنه نه ده ، بلکه په لومړۍ کلمه کې د / ډ / او په دوهمه کلمه کې د / ا / دن غونډو څرگندونې یوه لیک نښه ده .

څرنگه چې دیوې خوا د پښتو ژبې دن غونډو اولیک تر منځ بېلتون موجود دی او د بلې خوا دغه ډول د تلفظ د افادې سیستمونه چې زموږ په قاموسونو کې مروج دي ، د کلمو پوره اوسمه تلفظ نه سي افاده کولای ، نو یوازنی سه لاره به دا وي چې په پښتو قاموسونو کې د کلمو تلفظ په لاتیني تورو ولیکل سي .

په لاتیني تورو سه کېدل مے سي چې د پښتو کلمو سم تلفظ افاده سي .

څنگه چې اوس په پښتو ټولنه کې پر پښتو - انګلیسي قاموس کار کېږي ، نو د دې دپاڼه چې د پښتو لغتونو د تلفظ د څرگندولو دپاڼه د لاتیني تورو یو داسي سیستم غوره سي چې د یوې خوا بین المللی شهرت ولري او د بلې خوا په افغانستان کې

په ژبنيو تحقيقاتو کي زموږ د پوهانو ترمنځ يو معيارى حيثيت
غوره کړي، نو د جمل پر دېر شته د دوشنبې په ورځ پدېستون
ټولنډ کي يوه علمي غونډه وسوه. دې غونډې ته د فوښميکي
الفېدتها کلودپاړه د غږ پوهان راغلي وو:

ښاغلی پوهاند عبدالحی حبیبی

ښاغلی پوهاند عبدالشکور شاد

ښاغلی پوهاند حليم الهام

ښاغلی عبدالرؤف مینوا

ښاغلی پوهاند دکتور سيد بها والدين نجروح

ښاغلی څېړنوال محمد صديق روحي

ښاغلی څېړنوال دى عبداللہ خدمتگار

ښاغلی دکتور مجا در محمد زيار

ښاغلی څېړنوال دکتور سيد الشاه پولاد

ښاغلی څېړنوال دکتور دولت محمد

ښاغلی عبدالحیيل و جدى

ښاغلی څېړنوال دکتور عبدالحکيم هدالي

په دې غونډه کې د پښتو ژبې د فونيمیکي الفبې په برخه کې
پوره بحث او غور و سو . وروسته له هراړخيزې څېړنې ، د -
غونډې د ټولو گډون کوونکو د خول د پښتو ژبې د بڼو
د افادې د پياړيو فونيمیکي سيستم ومنل سوچي د لټه لارې لېکني

د پښتو ژبې منلې سوې فونيمیکه الفبې

معمول توري	فونيمیکه الفبې توري		
۱	a	اټل ، س ، شپه	atal, sar, špa
آ	ā	آس ، وياړ ، سبا	ās, wyār, sabā
ب	b	بار	bār
پ	p	پښتو	Pašto
ت	t	تور	tor
ټ	ṭ	ټول	ṭol
ج	j	جور	jor
چ	č	چاکو	čākū

معمول توري	دوښمیکي الغبي توري		
ح	ج	حای	jāy
خ	c	خوک	coK
خ	x	خود	xor
د	d	دود	dod
ډ	ḍ	ډپر	der
ر	r	رپ	rap
ړ	ṛ	ړوند	rūnd
ز	z	زود	zor
ژ	ž	ژوند	žwənd
ښ	z	ښغ	zağ
س	s	سمون	samūn
ش	š	شل	šəl
ښب	š	ښاغلی	šāğəlay
غ	ğ	غی	ğamay
ک	k	کار	kār

معمول تورى	فونىمىكى الفبى تورى		
گ	g	گ	gad
ل	l	لاس	lās
م	m	مور	mor
ن	n	نن	nən
ن	n	منه	maṇa
و	w	واده، ژرول	wāda, žərawal
ھ	h	ھر، سھار	har, sahār
ي	y	يور، مېلمستيا	yor, melmastyā
ى	ay	سرى	saray
ى	ay	ھوسى	hosay
ي	i	وير	wir
ې	e	تې، مستې	ter, maste
و (مېول)	o	کور	kor
و (مورف)	ū	لور	lūr
پېنبى	u	س (پەمىتىكى)	sur

ibra	ابڻ (حاصل)	1	زبر
nikə, lwastəl	نیکه، لوستل	ə	زورگی
درج دُحای د بنو ولو رپاره دالاندی علامه منل سوې ده:			
Kotá	کوته	/	نخ

احتياطي: ث (θ)، ح (h)، ذ (ḏ)، ص (ṣ)،
 ض (ẓ)، ط (ṭ)، ظ (ẓ̄)، ع (ʿ)، ف (f)،
 ق (q)، ٺ (ṭ̄)، معدوله واو (w)، جڙي (w)، انگليسي (v)
 اوروسي (B) په (v) .

د فونيمیکي الفبې احتياطي توري

د پښتو ژبې د فونيمیکي الفبې د جدول په پای کې دا احتياطي
 په نامه ځيني توري ليکل سوي دي. د ژبنيو مسألو په علمي
 څېړنو کې د دې تورو لیکلو ته ضرورت ليدل کېږي. په
 همدې اساس د پښتو ژبې د فونيمیکي الفبې په پای کې راوړل

سوی دی.

که وغواړوچي ددخیلو عربي کلمو، لکه : { ثواب، حوض،
ذکاوت، صبر، ضرر، طالب، ظالم } اصلي عربي تلفظ
او ددغو کلمو پښتو تلفظ سره مقایسه کړو، نو د مقایسې
د پاره مجبوره یوچي د پورتنیو کلمو د اصلي تلفظ د افادې د پاره
هم په فونیمیکي الفبې کې تا کلي توري ولرو. اوس به دلته
د مثال په ډول د پورتنیو کلمو پښتو او اصلي عربي تلفظونه
په مقایسوي ډول په فونیمیکي الفبې سره ولیکو :

په لیکه	اصلي عربي تلفظ	پښتو تلفظ
ثواب	/əwāb/	/sawāb/
حوض	/hawz/	/hawz/
ذکاوت	/ḍakāwat/	/zakāwāt/
صبر	/sabr/	/sābər/
ضرر	/zarar/	/zarār/
طالب	/tālīb/	/tālīb/
ظالم	/zālim/	/zālim/

ههډانگه نوراحتياطي توري هم ددې مقصد دپاره ليکل
سوي دي. د / ع ، ف ، ق / مفصله شرحه ده (فونيمیکه
الفبې او دخيلې عربي کلمې) تر عنوان لاندې راغلي ده.

فونيمیکه الفبې او دخيلې عربي کلمې

پښتو ژبې په مروجې الفبې کې لس داسې تودې
ستم چې په دخيلو عربي کلمو کې راځي. دغه
لس توري په عربي ژبه کې د خاصو عربي
ښخونو دپاره ټاکل سوي دي. که څه هم دغه
لس توري په هغو کلمو کې چې پښتو ژبې ته داخلي
سوي او اوس په پښتو ژبه کې مستعملي دي، ليکل کېږي،
خو پښتانه يې د عربو په شان نه تلفظ کوي. دغه لس توري داي:
ث ، ح ، ذ ، ص ، ض ، ط ، ظ ، ع ، ف ، ق .
ددغو پورتنيو تورو د جملې شخړه، چې په عربي دخيلو کلمو
کې استعمالېږي او د عربي ژبې د خاصو ښخونو نماندگي کوي،

اوو یی دپستوژ نی د ب غیز جور بنت پر اساس پرمفغن
دول تلفظ کیږي.

اوو توری دادي: ث، ح، ذ، ص، ض، ط، ظ.
مثالونه یی لاندی ښورول کیږي:

په لیکه	عربی تلفظ	په تونلفظ
ثابت	/θābīt /	/ sābīt /
حاصل	/hāsıl /	/ hāsıl /
ذکی	/ḏaki /	/ zaḳi /
صادق	/sādıq /	/ sādıq /
ضعیف	/zāsif /	/ zaśif /
طاقت	/tāqat /	/ tāqāt /
ظرفیت	/zārfiyat /	/ zarfiyāt /
ث، ص	/θ, s /	/ s /
ذ، ض، ظ	/ḏ, z, z̄ /	/ z /
ح	/h /	/ h /
ط	/t /	/ t /

مگر د {ع، ف، ق} تودو د تلفظ په برخه کې بیا خبره
بل ډول ده.

ع / ۹ / د خپل کانسونډنټ د څچي په عربي د خپلو
کلمو کې راځي. په لیک کې {ع} لیکل کېږي. ځینې
پښتانه یې عربي ته ورته د / ع / په ډول تلفظ کوي؛

عادت /sādāt/

وعده /wasdā/

عسکر /saskār/

مگر ځینې پښتانه یې بیا د وینا په وخت کې بېخي حذفوي
او یوازې په هغو واوونو اکتفا کوي چې تر / ع / وروسته
یاد مخه راغلي وي. د حذفولو طریقه یې په دې ډول ده:

(۱) که چیرې د د خپلو عربي کلمو د سپلا بونو په سر کې
/ ع / وي نو په وینا کې دغه / ع / له منځه ځي او
یوازې مخنی واولنځه شروع کېږي چې په سپلا ب کې تر
/ ع / وروسته راغلی وي؛ یعنې په سپلا ب کې دهغه
اولنځه شروع کېږي چې تر / ع / وروسته موقعیت لري.

مثالونہ یی دادی :

پہ لیک کے

حذف سوی لستہ تلفظ

عربی اصلی تلفظ

/ādāt/

/sādat/

عادت

/ājīl/

/sājīl/

عاجل

/bādāt/

/sbādāt/

عبادت

/askār/

/saskār

عسکر

(۲) کہ چیری د عربی دخیلو کلمو د سہلابو نو پہ پای

کی /ع/ وی نو پہ وینا کی دغہ /ع/ لہ منخہ جی اوسہلاب

پہ دغہ واول سہ پای تہ رہیری جی تر /ع/ دغہ (اغلی وی

مثالونہ یی دادی :

پہ لیک کے

حذف سوی لستہ تلفظ

عربی اصلی تلفظ

/mawzō/

/mawzos/

موضوع

/šurō/

/šuros/

شروع

/stīmāl/

/stīsmāl/

استعمال

/wīdā/

/wīdās/

وداع

ف /f/ دخیل کانسوننڈت دی جی پہ عربی دخیلو کلمو کی

راڻجي. ڇڻي پڻستانه ڀڳد / پ / اوڇڻي ڀڳد عربي تلفظ
په ڊول / ف / وايي. مثالوندي ڊاڊي:

/farmān/ فرمان

/fāsīlā/ فاصلہ

/fikar/ فکر

/sīfāt/ صفت

ق / q / يو دخيل فونيم ڊي ڇي په عربي دخيل ڪلھو
ڪي راڻجي. ڇڻي پڻستانه ڀڳد / ڪ / اوڇڻي ڀڳد تقريباً د
عربي تلفظ په ڊول / ق / وايي. مثالوندي ڊاڊي:

/qānūn/ قانون

/qāmūs/ قاموس

/haqāyīq/ حقائق

د پورتنی لنډي يادوني څخه ډي ڇي ته سڀڻو ڇي.
(۱) د عربي ژبي ٽولي هغه دخيلي ڪلھي ڇي اوس په پڻستو
ژبه ڪي استعمال ڀري او په ليک ڪي دغه ٽولي { ث ، ح ، ذ ،
ص ، ض ، ط ، ظ } پکڻي راڻجي د فونيم ڪي الفبي په ڊاڊي

تودوسه يې ليکوي ددغو عربي تودو پښتو تلفظ څرگندويي

ثابت /sābīt/

صادق /sādīq/

ذکي /zakī/

ضرورت /zarūrāt/

ظالم /zālīm/

طاقت /tāqāt/

حال /hāl/

(۲) ق/ او/ ف/ د پښتو ژبې دوه دخيل فونيمونه دي. دغه فونيمونه په دخيلو عربي کلمو کې چې په پښتو ژبه کې استعمال يې داکثر ويا سوادو پښتنو دخوا عربي ته ورته تلفظ کيږي. په همدې اساس په پښتو قاموسونو کې (د دخيلو عربي کلمو د تلفظونو په برخه کې) اوه په فونيميکي الفبې کې دغه پوړني عربي تودې په هغولا تيني تودو سره ليکوي د عربي تلفظونو دڅرگندولو دپاره تا کله سوي، لکه:

قاموس /qāmūs/

/qawl / قول

/qalám/ قلم

/haq/ حق

/haqāyiq/ حقایق

/farq/ فرق

/farsi/ فرسی

/faysalá/ فیصله

/falsafá/ فلسفه

/fāyda/ فایده

/farmān/ فرمان

/sifāt/ صفت

هغه دخيلي عربي ڪلمه جي دتاريخ ۾ ٻه اوبڻ دوکي ٻي خپلي ٻي
 بدلي ڪري اواوس ٻه پسنوڻ به ڪي ٻه اوبنتي (مفغن)
 ٻول استعمال ٿي ٻي ٻي قاعدي ٻي مستثنى ڪنل ڪري
 د مثال ٻه ٻول، د {ڪميس، وخت} ڪلمه جي اوس
 ٻه دغه شڪل ويلي ڪري اوه ٻه دغه شڪل ليکلي ڪري،

اصلي عربي ليکلي شکلو نه يې { قميص ، وقت } دي .
 که چيري په قاموسونو کې د دې ډول کلمو تلفظ لیکو
 او يا غور وچي دا ډول کلمې په فونيمیکي الفبې وليکو ، نو
 داسي به يې لیکو :

کميس /*kamis*/

وخت /*wact*/

په پښتو ژبه کې داسي نوري مفغې کلمې سترېچي او س
 په لياک اولوست کې يوازي په مفغن شکل مستعالي دي ، لکه :

اديړه /*adirá*/

اورته /*awrāta*/

اوداسی نورې ...

(۳) / ع / د پښتو ژبې يو دخيل فونيم دی . دغه فونيم په
 دخيلو عربي کلمو کې چې په پښتو ژبه کې استعمالېږي ، د اکثر و
 باسو د پښتنو د خوا د کلمو په زياتو وېر خو کې عربي ته
 ورته تلفظ کېږي . په همدې اساس هم په پښتو قاموسونو
 کې (د دخيلو کلمو د تلفظونو په برخه کې) اوهم په فونيمیکي الفبې کې

دغه پوښتنې توري په هغه لاهتيني توري سره لیکوچي د عربي
تلفظ د څرگندولو د پاره ټاکل سوې دی، لکه :

عادت / *sādāt* /

عبادت / *sbādāt* /

وعدۀ / *wasdā* /

استعمال / *1st 1smāl* /

د / ع / فونيم چې د کلمو په پای کې راغلی وي، کرځه
هم په اوسني مروج لیک کې لیکل کېږي، خو په زیاترو
مواردو کې نه تلفظ کېږي. په همدې اساس هم په پښتو
قاموسونو کې (د دخیلو عربي کلمو د تلفظ په برخه کې) او هم په
فونيمي کې الفبې کې د دغه توري تلفظ نه لیکو، لکه :

موضوع / *mawzó* /

شروع / *šuró* /

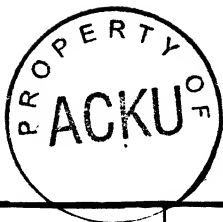
اجتماع / *1jt 1mā* /

وداع / *w1dā* /

او داسې نور ...

د پورتني (فونيميكه الفبې او دخيلي عربي كلفې) بحث
په نتيجې كې د پښتو ژبې د بشپړې فونيميكې الفبې توپر
په دې ډول ټاكل كېږي :

د پښتو ژبې بشپړه فونيميكه الفبې :		مَجْمُولُ توري	د فونيميكې الفبې توري
<i>sar, atál, špa</i>	س، اتل شپه	<i>a</i>	ا
<i>ās, wjār, sabā</i>	آس، وياړ، سبا	<i>ā</i>	آ
<i>bār</i>	بار	<i>b</i>	ب
<i>paštó</i>	پښتو	<i>p</i>	پ
<i>tor</i>	تور	<i>t</i>	ت
<i>tol</i>	ټول	<i>t̤</i>	ټ
<i>sābít</i>	ثابت	<i>s</i>	ث
<i>jor</i>	جور	<i>j</i>	ج
<i>čākū</i>	چاکو	<i>č</i>	چ

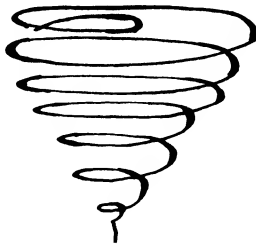

Σ۲۳

		دفتريک الفبتي	معمولتي
jāy	جای	j	خ
cok	خوک	c	ش
hāsíl	حاصل	h	ح
xor	خود	x	خ
dod	دود	d	د
der	دېر	d	د
zaki'	ذکی	z	ذ
rap	رپ	r	ر
ründ	روند	r	ر
zor	زود	z	ز
žwənd	ژوند	ž	ژ
zağ	ښاغ	z	ښ
sam	سم	s	س
šlumbé	شلوبې	š	ش
šağślay	ښاغلی	š	ښ

معمول توکي	د فزيکي الفبې توکي		
ص	s	صادق	sādīq
ض	z	ضرر	zarār
ط	t	طاقت	tāqāt
ظ	z	ظالم	zālīm
ع	ʿ	عادت، وعده، عتيق	sādāt, wasdā, mawzō
غ	ğ	غني	ğamáy
ف	f	فاصله	fāsílā
ق	q	قانون	qānūn
ک	k	کار	kār
گ	g	گډ	gad
ل	l	لاس	lās
م	m	مود	mor
ن	n	نن	nen
ښ	ṇ	منه	maṇā
و	w	واده، ژړول	wādā, žarawāl

		مَعْمُول تُوں	دَفَن مِی کی الفبائی تُوں
<i>har, sahār</i>	ہر، سہار	h	ھ
<i>gor, wyār, melmast, yā</i>	یور، ویار، پلمستیا	y	ی
<i>kor, obā</i>	کور، اوہ	o	و
<i>sūr</i>	سور	ū	و
<i>sur</i>	سُ (پستوی کے)	u	پہنیں
<i>ibrā, imzā</i>	ابن، امضا	1	زہر
<i>wir</i>	ویر	i	ی
<i>ter, masté</i>	تہ، مستی	e	ہی
<i>sarāy</i>	سری	ay	ی
<i>helāy</i>	ہلی	əy	ی
<i>nikā, zra</i>	نیکہ، زہ	ə	زور کے

د وچه برخه

په دې برخه کې پښتو ژبې د فوښمیکي
الغې د زده کړې د پاره یو خوشه وړنه
اولنډی هم په اوسني مروج لیک
او هم په فوایمیکي لغې سره لیکل شوې دي.

دکوهستان شفق

da Kohestān šafāq

هندوش پر سر لمبي دي
که آسمان سره کناره ده

hendūkūš pār sar lambé di
kā asmān sra kenārā da

دکوم سوي زړگي آه دی
یا د وینو فواره ده

da kūm sáwi zirgí-āh day
yā da winū fawārā da

که چلینز د عمر توره
چی له تیکي را بکاره ده

Ka čangéz də sásər tūra
či lə téki rāškārā da

یا خو بل، مینی اور، دی
 د فلک پر پی سوی کو، دی

yā xū bal də mīni or day
də falāk pre saway kor day

د سکندر، دوخت شیب، دی
 پست گوی بگرام، ت

də skandār də waxt šahīd day
pə hasrāt gūri bagrām tə

یا لېوال، روح دعا شق، دی
 چي د جي، د یاد، سلام، ت

yā lewāl roh də sāsūq day
či wərjī də yar salām tə

یا وال، د سرو، شرابو
 چي تو میز، یو، جام، ت

yā wālō dā sro šarābū

či tūyizi yawō jān tō
دا میدان د کر بلا دی
که سالو سو د لیلادی

dā maydān dā Karbalā day

kā sālū sūr dā laylā day
دا زمگی د آسمان د چادر
که سینه د دېلوانه د

dā zirgāy dā asmān wāčāwō

kā sinā dā dewānā da
یا ساقی له لاله بکته
چه سوې پیمان د

yā sāqī lā lāsā škēta

čapā sēwe paymānā da
او که دس د عبرت لیک دی
نه رنگینه افان د

aw kə dars də sibrāt lik day
sə rangīna afsānā də

موب تہ یادہ جا نبازی کری
د نیکو نو سر بازی کری

mūz tə yāda jānbāzī kṛi
də nikūnū sarbāzī kṛi

د مؤمن د زدہ پ دینو
شیرینو سور کری لاس دی

də momīn də zrə pə wīnū
širinó sūr kāray lās day

کہ کفن ، شہیدانو
پرینتو نیولی پاس دی

kə kafān də šahidānū
parištó niwālay pās day

یا دنیا کی خو زیری دہ
پر افق پی انعکاس دی

yā dunyā ki xūnrizi da

pər ofūq ye 1nṣ1kās day

یہ ، شفق ، کوہستان دی

را چا پہرہ پر اسمان دی

ya, šafāq dā kohestān day

rācāpéra pər asmān day

دې شفق کی ستوری بنگاری

کہ صدف دی سرہ دیاب کی

de šafāq ki stūri škāri

kə sadāf di srə daryāb ki

یاحس زردہ شاعر دی

چی ددوب سوی پہ خواب کی

yā hasās zrə dā šasīr day

čī dūb səway pə xūnāb ki

یائسیم دی اد بنگی خا ختی

دې دھر پھربد کی

yā yatīm day ūski cācē

dāde dāhar pə selāb ki

که سپین غائب دی حُلبه کی
دُمبوی پسر، خوله کی

ka spin gās di jāledā ki

də mahbūbi pə sra xulā ki

دا پر غدنو اوریج نه ده
دود سو جگ له کوهستانه

dā pər grūnū oryāj nā dā

dūd sū jāg la kohestāna

یا سپری پانی تاریخ دی
چی قصې کړي له بامیانه

yā speré pāni tārix day

či qasé kīri la bāmyāna

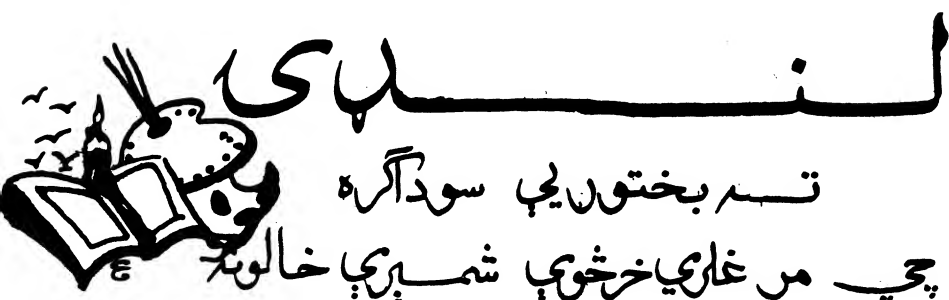
یا خورگد زموږ پښو دی

چی باج ځلي له آسمانه

yā xū gard zumūz də pso day
 ċi baj áxli lə asmāna

دا چي شني د کي وې دي
 د اسمان د رخ خوې دي

dā ċi šne dāki walé di
 də asmān də mæx xwle di

تـه بختور يې سوداگره
 چي مـر غاري خرخوې شمېرې خالونه
 tə baxtawār ye sawdāgāra
 ċi marǧalāri xarcawé šmeré xālūna
 ماد اسمان سپينه سپوږمۍ کې
 چي د جانان پر کيږي تل ولاړه يـه

mā də asmān spīna spozmý ke
 ċi də jānān pər kiḏóy təl walāra yāma

سپيني ڪوٽي دي ڪنڊ والجي سي

زما يا ديني د ڪيندي بند شالو

spini Kote di Kanḍwāké si

zmā yādīzi da kizḍāy ʔa šamālūna

ڪهه ڏين ڪري گود ته راسه

ڙ به منگی په لپو ورو-ورو ڳو

ka didān kire gūdār ta rāsa

za ba mangāy pa lāpū wrō-wrō ḍakawāma

گود ته ڄم راسي راسه

يو شهبه به دي په بند ڙو ويهه

gūdār ta jam rāpasé rāsa

yawā šebā ba di pa ʔa zra wawināma

خوله به دخای په رضا ځم

منگی مي ولي بنوروي لنده دي ڳو

xwla ba ḍa xḍāy pa razā dār kam

mangāy mi wāli sorawé landā di kīrāma

خومره به بند وي

cúmra bæ şə wi

چې په سپين مخ دې زلفې خورې وي
سترگې دې تورې شونډې دې سرې وي

če pə spin məx de zəlfə xwaré wi

stərge de tóre šunde de sre wi

زېم اوتدې نازونڅرې وي

خومره به بند وي، خومره به بند وي

zə yəm aw tə ye nāzo naxré wi

cúmra bæ şə wi, cúmra bæ şə wi

چې زه حياکرم اوتد شونځي کړې

زه جرئت نه کړم خو ته مستي کړې

če zə hāyā Kram aw tə šoxi Kre

zə jurát nə Kram xu tə masti Kre

شې مهربانه اودلداری کرې

خومر به بند وي ، خومر به بند وي

še mehrabāna aw deldāri Kre

cūmra bə ʃə wi, cūmra bə ʃə wi

چې مې حياشي لب غوندي لري

ز د د نې دې شمې ته وايي لري

če me hayā ši laṣ gūnde lār e

zə dər nezdé ʃəm tə wāye lāre

د ز ته شروع کړم د عشق سندرې

خومر به بند وي ، خومر به بند وي

dər tə šuró Kṛəm də ʃiʃq sandāre

cūmra bə ʃə wi, cūmra bə ʃə wi

چې ستا په غاړه وي املونه

زه دې وړ بل کي ښه دمه گلونه

če stā pə ġāra wi amelūna

zə de warbāl Ke ṣdāma gulūna

ته راته وايې د زړه حالونه

خومره به بنډوي، خومره به بنډوي

tə rāta wāye də zṛə hālūn a
cūmra bə ʃə wi, cūmra bə ʃə wi

چې درته وایم په مایې گرانه

له ټول عالمه له درست بهانه

če darta wāyem pə mā ye grāna
lə ʈol sālāma lə drəst jahāna

ته وايې نه یم دومره ارزانه

خومره به بنډوي، خومره به بنډوي

tə wāye nə yem dūmra arzān a
cūmra bə ʃə wi, cūmra bə ʃə wi

چې شم بېخوده او هرڅه وایم

دېره دې زیاته له حده ستایم

če šəm bexúda aw hārca wāyem
déra de zyāta lə hāda stāyem

ته راته وايي چي نه خوستايم
خومره به بندوي، خومره به بندوي

tə rāta wāye čə zə xū stāyām
cūmra bə šə wi, cūmra bə šə wi

لنهي

دنجلی تي ته مي لاس وړو

دغرخنی په شپې يې وو هل توپونه

da njaláy ti tə mi lās wārwar

da ġarcanáy pə cer ye wāwəhal topūna

دنجلی درې شپه مڼه کړي

تنگي پايڅې زړې پښې وړه گامو

da njaláy dre šāya mazá kəri

tāngi pāyčé žrī pané wārā gāmūna

چي خوله مي خورې صرفه پرې کړه

شکر نه ده چي په تول به که سينه

čĩ xwla mi xwre sarfá pre mákra
šakára náda čĩ pa tol ba káma sína

سبابه بياكهي باريڻي

ددښت گلان به ستا منځه بويوينه

sabā ba byā kādi bārīzi

da dašt gulān ba stā lamāna būyawīna

چي د وصال د پيالو وېش و

نه په خنځير د خپل قسمت تعري و مه

čĩ da wisāl da pyālō weš wū

za pa jaryīr da xpal qismāt tarāle wāma

که دي د بدن زما په کارڼي

سپوږمۍ ته گوره نه پر بام ولاړه يمه

kā di didān zumā pa kār wi

spozmāy ta gōra za par bām walāra yāma

Spozmay

سیون می

د آسمان لویه دنیا کی
تر سپوږمۍ ښکلې ښايي

De asmān lōya dunyā ki
ta spozmay škawale zebā ye

رنگ الوتې گونډرډه

تر ویشتلې پر زړه چايي

rang alwūte gūnā zārda

ta wistāle pə zra čā ye

جورې ما غونډې غمجنه

خوک دي نسترېک تنه ايي

Jōra mā gūndi ġamjēna

cok di nəsta yak tanhā ye

داتروايله ميني

خردسوي نازيني

rāta wāwāya la minī

ca dar sāwi nāzanīni

لالهانده سه بنوري

په شپه رجاى کي ولاړه

lālahānda sarā šore

pa špa harjāy ki walāra

مېت يوه زړه سوي

داسر کيښو سوه دواړه

mukhabāt yū pa zra sāwi

rāsa kṣenū sarā dwāra

زه به قاتر زړگي تش کړم

تدوماته لاس تر غاړه

za ba tāta zirgāy taš kṣam

ta wamāta lās tar gāra

غم دميني به نيمي كرو
پريوازي سومر ژاره

ġam da mīni ba nimáy krū
Pa yowāzi sar mazāra

بایستری با گلای یی
داسمان پېغله غجلی یی

sāyistā ye gulāy ye

da asmān pēġla njaḷāy ye

لکد اوس چچیی پنخواهم
دمینو هر طای ملر وې

lāka as ċi ye paxwā ham

da mayānū kāryāy mla we

خوار مجنون که پسرارا و

تر دمسر و دسره وې

xwār majnūn kō par sārā wū

ta ham sāma wārsarā we

دشويني حال دي وليدا
دفرهاد پنم کي تروې

da širini hāl di wālid

da farhād pa ġam ki ta we

چي بر راز دميني خپورو

دهغد مجلس د پوه وې

či ba rāz da minī xpor wū

da haġá majlās dewá we

مقتولان عشق ليدل تا

پروړو - ورو بېرته ژړا

maqtulān da sišq lidál tā

pa wro wró ba pre žarál tā

وفاداره معشوقه يې

د عاشق د زړه توت يې

wafādāra masšūqá ye

da sāsūq da zra totá ye

لنډې

طالبه خدای که په ماسې
پر کتاب پروت یې یادوي شينکي خالو

taléba xodāy ka ba mulā se
par kitāb prot ye yādawé šinkī xālūna

طالبه روڼه سې کتابکت
ستا د کتاب تر حاشو درې ز ما خالو

taléba rūnd se kitāb kat ka
stā da kitāb tar hāšó der di zmā xālūna

داسه د خان نوکي پرېږده
نوکي زما ته سپنه خوله به د کومه

rāsa da xān nokarī prézda
nokār zumā sa spīna xwla ba dar kawlōma

تینگه می مه نیه په غنبر لکړ
سبا په بوی دلونگیر. د خنځه حینه

tínga me ma nirá pa ġez ki
sabá ba bŭy da lawangín dar cáxa jína
خلک په چول کړ تالای کړي

زه د اشنا تر سینې لاندې تالا سومه

xálati pa čol ki tálá kízí
za da ášná tar siné lándi tálá swáma

يو وار تینگه په غنبر را
چی د تتر روپي درگدي ودي کړمه

yaw wári tínga pa ġez rása
či da tatar rūpáy di gádi wádi kramá

ساقی

ساقی چراتہ کاسہ نیمہ شراب لری کہ نہ ؟
پہ خواکبھی چراتہ چنگ ویان بابلن ہے کہ نہ ؟

sāqī čarta kāsā nīma šarāb laré ka na?

pe xwāk bī čarta čāngū yā rabāb laré ka na?

ثواب دزاہل نوملایا نوشہ نصیب
دند انوتہ رنگار غونڈک غلابلن ہے کہ نہ ؟

sawāb dā zāhūdānū mulāyānū dā nasīb

rudānū tā rangīn gūnde sazāb laré ka na?

مسبحہ ! دامہیچہ ترمیاری خوب ہے
داروچرتہ دسویازرہ کبابلن ہے کہ نہ ؟

masīha, dā monāma če tā mārī raḡawé

dārū čarta dā sāwī zra kabāb laré ka na?

چ مستو توجياح کاندے پر ميولمبیدل
اوسر وایہ ملاجانا لاچ کتاب لرنے کزنہ؟

če māsū ta mabāh kāndi po māyū lambadl
as uāya mulājāna če katab lare kō na?

راغلیف داخپل دنیاکی لاهوی کوم
دیختم کہ خرقہ لانیہ شراب لرنے کزنہ؟

rāḡālay yam. dā xpōla dūnyāgāy lāhū kām
de xum kse ca qatrā nima šarāb, lare kō na?

دکس بی عزتی دہ اوچے شرنہی دھمل
راواروہ ساخی خرمی ناب لری کہ نہ؟

de xum be sizatī dā ūče šūnde dā ajmāl
rāwārāwa sāqī ca may nāb lare kō na?

Spozmáý سپونمای

سپونمای دلور و غور و پاسه سنویدن سنویدن
سپینه د ناپه لولیو د سئو خوریدنه خوریدنه

spozmáý da lwáru ġro da pása swayedá swayedá
spína ranā po lúyū dásto xwaredá xwaredá

وینمێ د گولای عطر و نوس
شپێ د شپنولای آواز و نوس

wazmé da gúlū la satrúnū sará
špe da španó la āwāzúnū sará

نشپێ د میو له جام و نوس
زما په لاس و کنبێ خنجی و نه د گناه اچول
توبه و ده مانه

našé da máyo la jāmnū sará

zmā pa lāsó kse janjirúna da gunā ačawál
tobá wa mātá

زە دنشې له پېچو تابه اوښتم اوښتم
دادمچلو له گرمیو تاوېده تاوېده

za da nařé la pičō tāba awuštām awuštām

dā da mačákkō la garmáyū tāwedā tāwedā

ماله عصيان اوگنا هونوسوه

دې له مستي او هوسونوسوي

mā la sasyan aw gunāhūnū sará

de la mastáy aw hawasūnū sará

ساقی له ډکو گیلادسونوسوي

لاخي دميني دوخ او مستي کولې

خیاویده وه

sāqī la ḍákkū gilāsūnū sará

lāfe da mīne da wafá aw da mastáy kawále

hayá widá wa

دامستی کی زماله غیری زنگبده زنگبده

ز به هوس او به گناه کی دوبیدم دوبیدم

dā pa mastāy ki zmā la ġīze rangedā rangedā

za pa hawās aw pa gunā ki dūbedām dūbedām

له تجریتو تر یوای ما نونوسی

له سیکلو سیکلو عن ابونوسی

la tázyū tázyū armānūnū sará

la škulū škulū sazābūnū sará

د زلمیتوب له کراونوسی

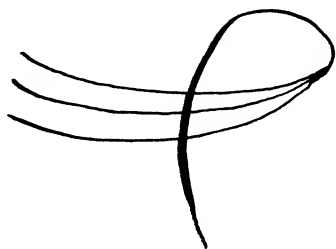
د سباوون زنادستی پرده وخیوله

میندر سواشوه

da zalmitób la karāwūnū sará

da sabāwūn ranā da satar pardā wácirala

mína ruswā šwa

ماہسار

شیخرمه را حه مشردی مخکله سوچی اسمان سوچی

خم له اور سن چوی پیاله سوچی مستان سوچی

šáyxa mǎrǎja mahšár day mǎka swǎji asmán swǎji
xum la óra sará čáwi pyálá swǎji mastán swǎji

دسکر و تمو مجرونه د سینو گراب ته لوی بی

په دوین خ کی پایکونی ده خپه سوچی توفان سوچی

da skarwátu majmarúna da sínó garváb ta lwíz i
pa dozáx kú pǎykóbí da capá swǎji tofán swǎji

د سوماله خمره اخلي د جمشید په جام جامونه

د زردشت لخوا د وایست خمره پوشر زاهدان سوچی

da somá la xúma áxli da jamšéd pa jām jamúna
da zardāšt lahað or wáxist xırqapóš zāhıdán swǎji

مهارت د عمر غواري په مجلسي وركه يږي
د پخوانو د انوحای دی سست مذهب اوليان سچي

mahārāt da sūmar ġwārī pa majlās čī wargadīzi
da pa xó rindānū jāy day sust mazhāb aw imān swāji

بدمستي ده هيا هو دی تونې سر پر سر ماتېږي

چيغې وړغلي عراب ته توبه سوچي شيخان سچي

badmasti da hayāhūy day tobé sar par sar mātīzi
čigi wārgle mīrāb ta tobā swāji šayxān swāji

دامسلاک د خرابات دی په هر خم کي خرابي دي

حريفان پکښې غرقېږي ساقی سوچي ندان سچي

da maslāk da xarābāt day pa har xam ki xarābōyeli
harifān pakšé ġarqīzi sāqī swāji rindān swāji

د مطرب شهبان په لاس دی احساس نغمې سره کړې

عقل کړ او راخيستی اپلاتون اولقان سچي

da mutrīb šahbāz pa lās day da ihsās naġmāye sarakra
sāqal fikar or axistay aplātūn aw luqmān swāji

عقل لاه ورکه کړې د جنون غيږي ته لويږي
د مجنون فکر سلطان دی دانا سخي نادان سخي

saqal lāra wrāka kārre da junūn ġīzi ta lwīzi
da majnūn fikar sultān day dānā swāji nādān swāji

پاکي

د نصير هنر - پښتون په خط

